

LESSEN VAN ENERGIE-INITIATIEVEN 2024

Lokale warmte voor iedereen

De energietransitie slaagt pas echt als iedereen kan meedoen en als de kloof tussen mensen er niet groter door wordt. Hoe gaan we dat bereiken?

Sinds de gasprijzen omhoog schoten is het speelveld op gebied van duurzame warmte veranderd. Steeds meer mensen isoleren hun huis en denken na over het verwarmen van hun huis zonder aardgas. Aardgasvrije oplossingen voor buurten en wijken zijn steeds minder taboe. Het is een noodzaak als we in de toekomst betrouwbaar en betaalbaar onze huizen willen verwarmen. Maar grootschalig een wijk van het gas af halen heeft nogal wat voeten in de aarde.

Weerstand tegen een monopolypositie voor een commerciële warmteleverancier neemt toe. Steeds vaker nemen burgers zélf het voortouw. Als buurt onderzoeken ze kleinschalige warmtesystemen zoals een buurtwarmtenet. Lokale warmtebronnen zoals energie uit bodem, water en zon worden verkend als mogelijke bron voor een warmtenet. In geval van een zeer lage temperatuur warmtenet (ook wel bronnet genoemd) kan er zelfs ook worden gekoeld. De warmte uit de zomer wordt zo bewaard om in de winter gebruikt om het huis te verwarmen. In de zomer kunnen de huizen gekoeld worden waardoor extra warmte wordt opgeslagen voor de winter.

Een belangrijke pijler voor een buurtwarmtenet is dat iedereen een betaalbaar aanbod krijgt en kan worden aangesloten. Duurzame warmte is dan niet meer alleen voor de mensen met het geld en de mogelijkheden. Winsten blijven in de lokale gemeenschap, en gaan niet naar buitenlandse investeerders. De sociale factor is een belangrijke drijfveer. Je doet het met elkaar, voor elkaar.

VOORUITSTREVENDE BEWONERSINITIATIEVEN IN DE PROVINCIE UTRECHT DELEN 3 LESSEN!

Les 1:

Start bij de mensen en wensen van de buurt

Een valkuil bij collectieve warmte is om een warmtesysteem helemaal uit te denken voordat je de buurt in gaat. Doe je dat, dan hebben buurtgenoten het gevoel dat alles al vast staat, ook al zeg je dat het niet zo is. Start dus altijd eerst met het ophalen van behoeftes en wensen bij de bewoners van de buurt. Welke prioriteiten zien zij? Hoe willen ze dat de buurt eruit ziet over 5 of 10 jaar? Haak aan bij hun wensen, maak een gezamenlijke toekomstvisie met duidelijke uitgangspunten voor de buurt en zoek naar koppelkansen om het collectieve systeem verder mee te brengen.

Een goed voorbeeld is het initiatief van gemeente Utrechtse Heuvelrug en Heuvelrug Energie. In de wijk Wildbaan Dennenburg is een rioolzuiveringsinstallatie waar de helft van de wijk mee verwarmd kan worden. De gemeente is samen met Heuvelrug Energie de wijk in gegaan om het gesprek te voeren met de wijkbewoners. Samen verkennen ze de mogelijkheden van het warmtenet, zonder dat het per se vast staat dat het warmtenet de oplossing voor de buurt wordt. Hierdoor is er vertrouwen dat de beste optie wordt gekozen, samen met de bewoners van de wijk.

“Door samen met de gemeente het gesprek met wijkbewoners aan te gaan geven we vertrouwen dat hun wensen serieus genomen worden. We gaan samen verkennen welke mogelijkheden er zijn om van het gas af te gaan. Misschien is dat een warmtenet, maar misschien ook niet.”

– Jolt Oostra, Heuvelrug Energie

Les 2:

Zet in op brede draagvlak in de buurt al voordat het warmtesysteem is gekozen

Ook Achter de Kerken, een initiatief in gemeente De Ronde Venen, weet nog niet wat de precieze warmteoplossing gaat worden. Maar, zeggen ze, een collectief systeem is uiteindelijk voor iedereen het beste. Door de simpele en krachtige boodschap had het initiatief al snel veel vrijwilligers die meehelpten. Een groot deel van de buurt bestaat uit huurwoningen en dus zitten er ook huurders in het team, een groep die vaak vergeten wordt. Hierdoor is de kans groter het team de beste oplossing zal vinden om de hele buurt van het gas af te halen. Het team heeft dus al draagvlak in de buurt, terwijl ze het warmtesysteem nog niet hebben vastgelegd of onderzocht. Dit geeft een sterke basis om op te bouwen en maakt het mogelijk om tegenslagen beter te overkomen. Het gaat immers om een betere buurt met duurzame warmte voor iedereen.

“Wij gaan zorgen voor een betaalbaar en collectieve warmteoplossing waar iedereen in de buurt blij van wordt. Wat de technische oplossing straks ook wordt.”

– Dirk Fransen, Achter de Kerken

Les 3:

Voorkom de ‘energiebubbel’

Een divers team met verschillende competenties en achtergronden is essentieel om tot een plan te komen wat kan rekenen op het vertrouwen van de buurt. Als er teveel wordt gefocust op techniek en geld, dan vallen sociale wensen en behoeften al snel naar de achtergrond. Er kan een ‘energiebubbel’ ontstaan van gedreven mensen die een technische oplossing uitwerken zonder dat de buurt weet waarom of waarvoor. Een divers team daarentegen zal beter in staat zijn om tot een plan te komen wat aansluit bij verschillende behoeften in de buurt én om de buurt te activeren. Wat hierbij helpt is om in verschillende subgroepjes te werken, bijvoorbeeld een participatie-groep en een techniek-groep.

“Vanaf de eerste techneuten die enthousiast nadenken over oplossingen is het een grote stap naar een gedragen plan. Zorg daarom dat je een participatie werkgroep opzet naast de techniek werkgroep, rond een kernteam met diverse competenties. De NMU heeft een vliegende start begeleiding ontwikkeld, om initiatieven te helpen om hun team en hun project met draagvlak op te zetten.”

– Jessica Doorn, projectleider warmte Natuur en Milieufederatie Utrecht

Sleutelrol voor energie-initiatieven in het realiseren van duurzame en inclusieve warmte

De energietransitie is een sociale transitie, het gaat om anders koken, verwarmen, ventileren en gebruik van huishoudelijke apparaten. Dit lukt alleen wanneer we dit van onderop vormgeven en iedereen zich eigenaar voelt van de transitie. Bewonersinitiatieven spelen hierin een sleutelrol: sámen aan de slag om te zoeken naar een toekomstbestendig warmtesysteem dat aansluit bij de behoeften voor iedereen in de buurt.

De Natuur en Milieufederatie Utrecht (NMU) organiseert een jaarlijkse cursus aan nieuwe warmte initiatieven **“Leren over warmte”**. Tijdens deze cursus leer je hoe jij aan het roer kan staan voor een toekomstbestendige buurt met duurzame warmte, van projectplan en financiering tot bewoners activeren en communiceren.

www.servicepuntenergie.nl/nieuws/leren-over-warmte/

Met de **“Vliegende start begeleiding”** geeft de NMU workshops om jouw team vorm te geven. We denken mee over welke acties nodig zijn om bekendheid en draagvlak te krijgen in de wijk. We schrijven mee met het plan om financiering aan te vragen voor de volgende stap in buurtactivatie en haalbaarheidsverkenning. De vliegende start begeleiding is beschikbaar voor startende warmte-initiatieven in provincie Utrecht.

www.servicepuntenergie.nl/nieuws/geef-jouw-warmte-initiatief-een-vliegende-start/

Laura Smid & Jessica Doorn
Energiebesparing en Warmte

Natuur en Milieufederatie Utrecht
Arthur van Schendelstraat 600
3511 MJ Utrecht

info@nmu.nl
www.nmu.nl
030-2567350

NL37 TRIO 0212179500
KvK 41177152